

זמן תפלת מוסף. לא יתפלל יחיד מוסף קודם שלש שעות מתחילת היום¹⁰⁹.

אוצר החכמה
13676

מוסף. נוהגין שהש"ץ אומר תפלת הנני העני ממעש בהתעוררות קודם קדיש¹¹⁰, ואת הוידוי כי חוטא ופושע אני וכו' אומר בלחש. בתפלת לחש אומר ואין אנחנו יכולים לעשות חובותינו¹¹¹, ואומר ואת מוספי יום הזכרון הזה¹¹², לא אמר ואת מוספי עיין בהערה¹¹³. בפיסקא מלבד עולת החודש. אומר "כאמור מלבד עולת החודש"¹¹⁴. בעלינו לשבח יזהר לומר שהם משתחוים להבל וריק¹¹⁵, וכשאומר ואנחנו כורעים – יכרע וישתחוה¹¹⁶.

חזרת הש"צ. על תחלת קדושה עיין בהערה¹¹⁷. עלינו. כשאומר הש"ץ עלינו פותחים את ארון הקודש ואומרים עמו גם הציבור בלחש¹¹⁸. וכשאומרים "להבל ולריק" סוגרין הארון ועיין בהערה¹¹⁹. וכשאומרין

בפתחי שערים. 109. תקצא סעי' ח' ובמ"ב סקי"ד ביאר מ"ט בציבור אפשר להתפלל קודם שלש שעות. 110. לוח ווילנא, מט"א תקצ סעי' ל"ח, ויל"ע במה שהעיר שם לומר כמה פסוקים אחר גמר הבקשה הנ"ל כדי שיהיה הקדיש סמוך להם המובא שם. ועי' כוכבי אור מאמר ט"ז בביאור אמירת אע"פ שאיני כדאי והגון. 111. ב"י תקצא. 112. שם סעי' ב' וג' והוא כדי לכלול גם מוסף ראש חדש. 113. במ"ב שם ס"ק ו' כתב אבל ביום ראשון אם אמר מוסף חוזר, וכתב בשעה"צ ס"ק ו' שמסתבר שרק קודם שסיים הברכה חוזר לענין ואת מוספי אבל אם גמר הברכה אינו חוזר, ובלוח לא"י כתב זאת בשם גאוני ירושלים הגרש"ס והאדר"ת זצ"ל שפסקו בפשיטות כן, ובמט"א כתב שאם גמר הברכה חוזר לראש הברכה ותימה הוא. 114. לוח לא"י, וכ"ה בסדור אוצר התפילות ווילנא תרעד בשם האדר"ת והג"ר משה אביגדור (בעל הפרדס רמונים על הל' נדה וטבילה). 115. בסידור אשי ישראל (הגר"א), כתב בהערה בשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל שאם לא אומרו נקרא משנה ממטבע שטבעו חכמים. 116. כמו בברכה ראשונה, ואין בזה חשש למוסף על הכריעות כיון שאינו בתחילת ברכה, מקו"ח לחו"י סי' קי"ג סק"ג ושלמת חיים (בנדמ"ח קנד). תשובת הגרא"י זלזניק זצ"ל, שיח הלכה (שטרנפלד) קלב ד'. 117. בוזרח השמש הערה ק"ב כתב שגם במוסף מקפידים לומר כל נוסח נקדישך, ועיין בהערה במוסף של יו"כ. 118. מט"א תקצב סעי' א'. 119. בפאת שדך (מונק) תפלה עמ' ר"א כתב שכשאומרין שהם משתחוים להבל וכו' סוגרין, ומה שנדפס במחזורים לסגור בשלא שם חלקינו וכו' הוא מפני הצנזורה שלא התירו לכתוב הבל וריק על ע"ז שלהם ע"כ רמזו המדפיסים לסגור בשלא עשנו עכ"ד. וכן הוא במנהגי פוזנא (ברכה

ואנחנו כורעים פותחין הארון וכורעין ומשתחוים¹²⁰ ונופלים על פניהם על הקרקע¹²¹. ויש להפסיק בין פניו לקרקע על ידי איזה דבר¹²².

תוקעין בחזרת הש"ץ אחרי מלכויות תשר"ת תש"ת תר"ת, וכן אחרי זכרונות ושופרות, ואומרים היום הרת עולם וארשת שפתינו¹²³.

ברכת רצה. ותערב. אם יש כהן, אומרים ותערב לפני ותחזינה עינינו¹²⁴, ואם אין אפילו כהן אחד אין אומרים. ומנהג ארץ ישראל שאין מסיימים שאותך לבדך ביראה נעבוד¹²⁵.

ברכת כהנים. יש מקומות שהכהנים מנגנים לפני שאומרים שלום והציבור אומר את נוסח רבונו של עולם הנדפס בסידור¹²⁶, והש"צ לא יאמר נוסח זה עם הציבור¹²⁷.

למנחם עמ' (266), ושמענו לבאר שנוסח המחזורים הוא בדוקא וסוגרים בשלא שם חלקינו, שבזה מתחיל גנות הע"ז שכן מבואר ברמח"ל (במאמר החכמה) וז"ל: והנה סידרו ד' שבחים בנגד ד' אותיות השם ב"ה והם: עלינו לשבח, לתת גדולה, שלא עשאנו, ולא שמנו, אח"כ מספר כנגד זה בגנותה של הע"ז והיינו: שלא שם חלקנו וגורלנו, שהם משתחוים להבל, ולריק, ומתפללים אל אל לא יושיע. עכ"ל ודו"ק. ובמנהגי הקהילות (ר"ה סעי' מ"א, ח"ב עמ' ס"ט) כתב (שמנהג מטט"ד ועוד) שסגרו את אה"ק כבר בשלא עשנו כגויי הארצות. 120. ברמ"א תרכא סעי' ד' לגבי עלינו ביום הכפורים וה"ה בר"ה כמבואר במט"א סעי' י' וי"ד ובמ"ב. 121. רמ"א שם, ובמג"א סוסי' קלא כתב שלא נופלים רק כורעים ומשתחוים, וכ"כ מט"א שם סעי' י"ד ולכן כתב שלא צריך לשטוח עשבים, ובלוח לא"י רמז שהוא מנהג טעות עפ"י, אכן בשעה"צ קלא ס"ק מ"ד הכריע שכן המנהג, וכ"כ בערוה"ש. 122. תרכא מ"ב ס"ק י"ד, דאסור לשטוח אפיו על הרצפה משום אבן משכית. ובלוח דבר בעתו תש"ע כתב בשם הגר"ש וואזנר שיש נוהגים להפסיק בין הברכים, וכן אמר לן הגר"ח קנייבסקי שי"א בין הפנים וי"א ברכים ולכן יפסיק בשניהם, ולא מצאנו מקור וסיבה להפסיק בין הברכים. 123. תקצב סעי' א'. 124. קכח מ"ב ס"ק קע"ג בשם תשובת מהר"ם לובלין סי' ל' שכשארין כהנים נוהגין שאין אומרים, וכתב בלוח לא"י שנהגו לאמרו אף שאין טעם נכון לזה בא"י שנושאין כפים כל השנה, ומקור הערתו בפאת השלחן הל' אר"י סי' ב' בית ישראל הערה ס"ק כ"ד, ולמעשה נהגו לומר בא"י בזמן שאומרים ותערב בחו"ל שהוא בתפילת מוסף של יו"ט, ואף בזמן שנושאין כפים בחו"ל בשחרית אין אומרים ותערב, עי' דרכי משה סי' תר"כ לגבי שחרית ביו"כ וקש"ע קלח סעי' ח' לגבי שמח"ת שנושאין כפים בשחרית ולא אומרים ותערב. 125. לוח לא"י, וראה בפאת השלחן שם, וראה בסידור אזור אליהו מה שפירש. 126. המנהג